Minna Mättö, Vesa Peltola, Marko Nurmikolu

Talousvaliokunta

Asiantuntijalausuntopyyntö:

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetun lain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 ja 5 §:n sekä luonnonsuojelulain 35 §:n muuttamisesta (HE 42/2025 vp)

Kuntaliitto kiittää talousvaliokuntaa asiantuntijalausuntopyynnöstä ja esittää kantanaan seuraavaa:

Uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueet ja niiden nimeäminen

Yleistä nopean kehittämisen alueiden nimeämisestä

Kuntaliitto pitää hyvänä, että esityksen mukaan uusi perustettava Lupa- ja valvontavirasto nimeäisi uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueet kuntien esitysten perusteella. Tämä on myös Red III -direktiivistä luettavissa oleva lähtökohta. Tämä menettely mahdollistaa kuntien alueidenkäytön suunnittelun tilanteen ja tavoitteiden huomioimisen alueiden nimeämistä koskevassa päätöksenteossa. Se myös parantaa nimeämispäätösten laatua koska kunnilla on kokonaisuutena parhain tieto alueidensa olosuhteista ja kehittämisen mahdollisuuksista. Lisäksi vältetään sellaisten päätösten tekeminen, joiden pohjalta kaavoitus ei kuitenkaan etenisi.

Esityksen perusteluissa todetaan, että uusiutuvan energian nopean kehittämisen alueen nimeämisellä ei varattaisi aluetta kyseiseen käyttöön ja nimetyille alueille voitaisiin suunnitella ja hyväksyä myös muuta toimintaa. Alueen nimeämiseen liittyvät oikeusvaikutukset liittyisivät ympäristöarviointeja koskevaan vapautukseen ja lupamenettelyn lyhyempiin määräaikoihin. Perusteluissa todetaan, että tietyn alueen esittäminen ja siitä mahdollisesti seuraava nopean kehittämisen alueen nimeäminen ei sitoisi kuntaa, ja se voisi omista

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

lähtökohdistaan lopulta suunnitella kyseiselle alueelle myös jotain muuta toimintaa.

Muut huomiot liittyen nopean kehittämisen alueisiin

Kuntaliitto on kiinnittänyt huomiota siihen, että nopean kehittämisen alueiden kartoittaminen, nimeäminen ja päivittäminen kytketään Red III -direktiivissä yhdennettyyn kansalliseen energia- ja ilmastosuunnitelmaan (NECP). Suomessa NECP:n valmistelusta on vastannut työ- ja elinkeinoministeriö. NECP on luonteeltaan erilaisia strategisia suunnitelmia koostava ja raportoiva dokumentti. Red III -direktiivissä alueiden kytkös suunnitelmaan on sisällöllinen ja prosessuaalinen, mikä johtaa siihen, että NECP:iä koskevia prosessejakin on tarpeen arvioida uudelleen.

NECP ei luonteeltaan sovellu alueiden määrittelyyn itsessään (luonne, tarkkuustaso, vuorovaikutusmenettely), mutta käytännössä direktiivi näyttää edellyttävän, että alueita koskevaa tarkastelua tulee peilata NECP:issä esitettyihin tavoitteisiin, tilannekuvaan ja kehityssuuntiin niin uusiutuvan energian tuotannon, varastoinnin kuin siirtämisen kannalta, minkä lisäksi alueiden uudelleen tarkastelu pitää toteuttaa ajallisesti samassa yhteydessä, kun NECP:iä päivitetään.

Kuntaliitto huomauttaa tämän vuoksi, että myös NECP-prosessia tulee kehittää olennaisesti vuorovaikutteisemmaksi kunnat huomioiden.

Huomioita liittyen kunnan viranomaisten lupamenettelyihin

Kuntaliiton käsitystä vastaa esitysluonnostekstissä todettu, että kuntien viranomaisten käsittelemien lupa-asioiden käsittelyssä ei ole ollut määräaikojen noudattamisen suhteen ongelmia. Kuntien viranomaisten käsittelyajat ovat olleet pääsääntöisesti kohtuullisia jo ilman erityistä sääntelyä käsittelymääräajoista. Kuntien lupaviranomaisia koskevat lisäksi mm. rakentamislain kansalliset käsittelymääräajat (1.1.2026 alkaen) ja ympäristönsuojelulain mukaiset ilmoitus- ja rekisteröintimenettelyiden määräajat.

Määräaikoja koskevista vaatimuksista

Yleisesti ottaen erilaisten määräaikojen lisääntyminen ja tiukentaminen ilmoitusvelvoitteineen vaikuttaa kuntien viranomaistoimintaan lisäämällä hallinnollista taakkaa. Kuntaliitto pitää siten hyvänä, että luonnos sisältää ehdotuksen, että ilmoitusvelvollisuus ei koskisi lakiluonnoksen 10 a §:ssä tarkoitettuja toimenpiteitä.

Kunnan lupaviranomaisille uutena velvollisuutena on hakemuksen täydellisyyden toteaminen 30/45 päivän määräajassa. Tämä vaade tulee suoraan direktiivistä, mihin kansallisessa toimeenpanossa ei voida vaikuttaa. Kuntaliitto kuitenkin toteaa, että kyse on uudesta, prosessin sisäisestä, määräajasta lupaviranomaisille, mikä vaikuttaa viranomaisten työn organisointiin ja hallinnolliseen taakkaan.

Lisäksi on hyvä, että käsittelyaika lasketaan jatkossa vasta hakemuksen täydellisyydestä eikä asian vireilletulosta, koska useinkaan hakemus ei välttämättä ole hallintolain mukaisesti vireille tullessaan käsittelykypsä.

Aurinkoenergialaitteiden asentamista koskeva lupamenettely

Direktiivin 16 d artikla 2 kohta sisältää sääntelyn, jonka mukaan aurinkoenergialaitteiden lupamenettely ei saa kestää yli 1 kk sekä hiljaisen hyväksynnän siinä tapauksessa, että määräaika ylittyy. Lakimuutoksen mukaan hiljainen hyväksyntä koskisi enintään 11 kilowatin hankkeita, mitä Kuntaliitto pitää hyväksyttävänä ratkaisuna.

Kuntaliitto pitää hyvänä, että hiljaisen hyväksynnän tapauksissakin ongelmatapauksiin on valvontaviranomaisilla mahdollisuus puuttua. Kuntaliitto yhtyy siten perusteluissa esitettyyn arvioon, jonka mukaan jälkivalvontaa koskeva sääntely on tarpeen luvanhakijoiden oikeusturvan ja haitankärsijöiden ympäristöperusoikeuden näkökulmasta.

Toimeenpanoon liittyviä huomioita sähköisen järjestelmän kehittämisestä

Red II -direktiivin kansallista toimeenpanolainsäädäntöä säädettäessä Luvat ja valvonta -palvelun toteuttaminen oli suunnitteluvaiheessa eikä sen käytännön toteuttamisesta, työllistävyydestä ja kustannuksista kunnille ollut vielä tarkkaa tietoa. Sittemmin on osoittautunut, ettei palvelu ole toteutunut tavalla, joka olisi kuntien viranomaisten toiminnan ja kuntien tietojärjestelmäkokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen. Kunnille ei myöskään ole ollut saatavilla rahoitusta palveluun liittymiseen. Luvat ja valvonta -hankkeen aiemmissa vaiheissa ratkaisuja (mm. integraatioita) ei ole saatu toteutettua kuntien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Haasteita on kuvattu ainakin Luvat ja valvonta -hankkeen väliarviointi -raportissa (31.8.2022), jossa on työ- ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta toteutetun arvioinnin tulokset.

Luvat ja valvonta -palvelusta on ilmeisesti edelleen tarkoitus kehittää kattava lupien digitaalinen hakukanava, jonka kautta hakemukset ohjautuvat kustakin luvasta vastaavalle viranomaiselle ja sen tietojärjestelmiin. Kyseistä palvelua on esityksen mukaan tarkoitus hyödyntää edelleen määräaikojen seurannassa, viranomaisten välisessä tiedonvälityksessä ja asioinnissa. Vastaavanlaista sääntelyä liittyy myös kriittisten raaka-aineiden hankkeiden ja nettonollahankkeiden lupamenettelyihin. Esityksen perustelujen mukaan YLP Digi –hankkeessa pyritään etsimään keinoja, joilla voitaisiin kannustaa kuntia liittymään Luvat ja valvonta –palveluun.

Jos esimerkiksi käsittelyvaihetietoja lupahakemuksen käsittelytilanteesta joudutaan välittämään yhteyspisteviranomaiselle manuaalisesti (sähköpostilla tai kirjautumalla erilliseen portaaliin syöttämään tietoja), aiheutuu siitä työtaakkaa kunnan viranomaisille verrattuna siihen, että tiedot välittyisivät

sujuvasti tietojärjestelmästä toiseen. Lisäksi turhaa työtaakkaa aiheutuu yhteyspisteviranomaiselle.

Kuntaliitto pitää välttämättömänä, että Luvat ja valvonta -palvelun rajapintaratkaisujen kehittäminen ja toteuttaminen myös kuntien järjestelmiin järjestetään ja rahoitetaan kohtuullisessa aikataulussa valtion varoista. Tämä on keskeinen edellytys sähköisen asioinnin sujuvuuden ja yhden luukun käyttökelpoisuuden toteutumiselle käytännössä. Myös Red III -direktiivi viittaa siihen, että jäsenmaiden tulee huolehtia toimivaltaisten lupaviranomaistensa resursoinnista (ml. sähköisen asioinnin edellyttämä resursointi).

SUOMEN KUNTALIITTO

Marko Nurmikolu
Johtava juristi